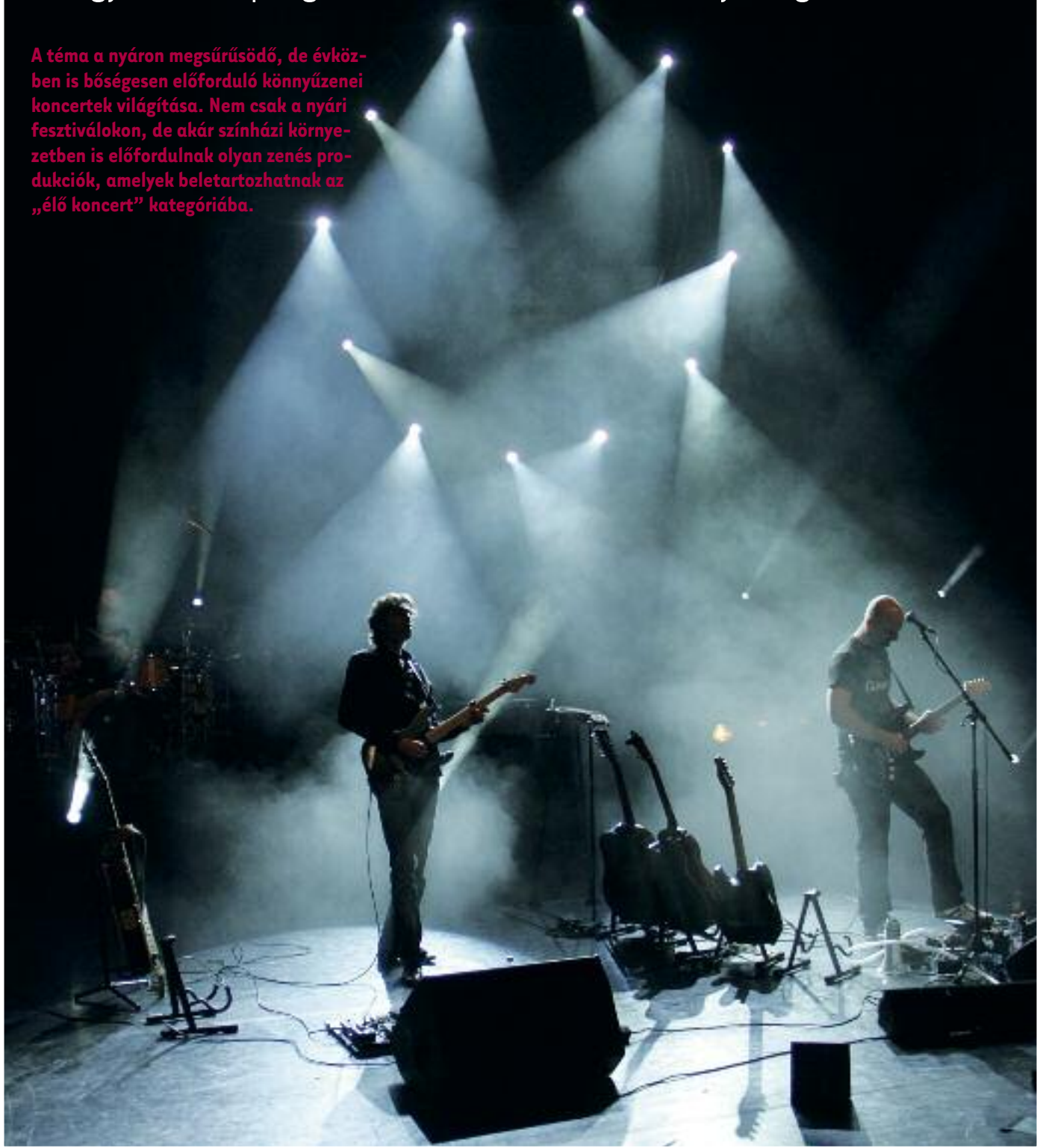


Élő koncertvilágítás vagy Élőkoncert-világítás

Avagy haladó programozástechnika a látványvilágításban

A téma a nyáron megsűrűsödő, de évközben is bőségesen előforduló könnyűzenei koncertek világítása. Nem csak a nyári fesztiválokon, de akár színházi környezetben is előfordulnak olyan zenés produkciók, amelyek beletartozhatnak az „élő koncert” kategóriába.





Kepp Floydig

› **Élő koncertnek tekintjük az olyan produkciókat, ahol a zenészek az adott helyszínen megszólaltatott hangszerekkel állítják elő a szám döntő részét. A precíz megszólaláshoz elfogadott lehet valamilyen központi szinkronizálás használata, például a dobos által használt TAKK-jel szétosztása, vagy a szintetizátorról küldött alap felhasználása. Ez utóbbiakat fel tudjuk használni a világítási program szinkronizálásához is.**



Kepp Floydig-terv

És mire vonatkozik a cím különös nyelvtana? Vagy élő koncertet világítunk, vagy élőben világítunk egy koncertet. Mindkét esetben előfordulhat „nem élő”, konzerv anyag a produkcióban, de valamelyik összetevőt a helyszínen, élőben állítjuk elő.

Íme néhány változat:

– Egy céges rendezvényen fellépő, taticázó „sztár” koncertjére rakunk össze egy ad hoc jellegű világítást (kaszálunk és villogunk élőben...)

– Egy sokszereplős dzsesszfesztivál fellépőit kísérjük néhány váltással (élőben játszó zenekaroknak világítunk élőben, a már létező programunk felhasználásával)

– Egy nagy, stadionméretű helyszínen benyolítunk le egy többórás koncertet. (Az élőben játszó zenekar nagyon sok váltásból álló, előre leprogramozott „konzerv” világítást kap.)



Kepp Floydig-lista

Konkrét, személyes példák:

Egy céges rendezvényen lépett fel a MÜPA hangversenytermében Vukán György és Szakcsi Lakatos Béla. Alapvetően dzsessz jellegű előadásuk alatt csak néhány színváltásra volt szükség, illetve az egész teremben hangulatos, a színvilághoz illeszkedő díszvilágításra volt igény. A koncert első részében csak zongora, bőgő, dob felállás, a másodikban két zongora felállásban játszottak.

Ezt a meglévő, alap-koncertvilágítási programom adott helyzethez igazításával oldottam meg. Az előzetesen egyeztetett számlista alapján kiválasztottam azokat a színprogramokat, amelyek illeszkednek az elképzelt látványhoz. A gépek pozícióit korrigáltam a zenészek elhelyezkedéséhez – ezek a paraméterek könyvtárba vannak mentve – ezt kellett felülírni.

A lebonyolításhoz összeraktam egy rövid programot, amely meghívja a szükséges programlépéseket mind a színprogram, mind a gépcsoportok pozícióihoz. Az egyes gépcsoportok fényerejét kézzel adtam be, azok mindig a kívánt pozícióban, a programlista alapján kerültek megfelelő helyre.

Menet közben már csak az adott színvilágon belül léptettem tovább, igazodva a zene tempó-váltásaihoz. (Egy-egy színben belül további lépések az adott színvilágon belüli próbált váltásokat tartalmaznak, például egy narancsszínben belül néhány gép pirosra vált, megőrizve az alapszínvilágot, de némi változatosságot biztosítva.)

A gépek mozgására, pozícióváltására egy ilyen jellegű koncerten nincs szükség, így viszonylag szolid világítást lehetett kialakítani.

Nézzünk néhány példát, igazodva a fenti sorrend nehézségi szintjeihez: Hogyan kezdünk hozzá egy-egy hasonló koncert előkészítéséhez, programozásához. (Feltételezzük, hogy a szükséges eszközpark rendelkezésre áll: ha színházi környezetben dolgozunk, akkor alkalmazkodunk az eredeti lámpakiosztáshoz, ha egyéb koncerthelyszínen vagyunk, akkor mi határozhattuk meg az eszközök elhelyezését.)

Az ideiglenes helyszínen, rövid beállási idővel (és alacsonyabb igényszinttel) megvalósuló rendezvények esetén a világítás kialakítására is elég szerény időkeret szokott rendelkezésre állni. Ez nem teszi lehetővé precízen kidolgozott világítási program elkészítését, ki



MA2 playback

kell használnunk a pult élő lebonyolításhoz nyújtott szolgáltatásait. (A legtöbb pult képes automatikusan csoportokat, paraméterkönyvtárakat létrehozni és feltölteni.)

A rendelkezésre álló eszközöket különböző csoportokba rendezzük, ezek fényerejét hozzárendeljük egy-egy lejátszó potméterhez. A további paramétereket (szín, pozíciók, moz-

gás, gobók) a könyvtárakon, palettákon keresztül nyomógombok segítségével érjük el.

A koncert során ezeken a kezelőszerveken keresztül hozzuk létre az adott szám hangulatához illeszkedő látványvilágot. (Néhány órás előkészület után, a számok előtti néhány másodperc alatt állítjuk be a szükséges állapotot, amit menet közben is folyamatosan módosíthatunk.)

Konkrét, személyes példák:

A KEEP FLOYDING nevű együttes MŰPA-koncertjére én készítettem a világitást. Mivel kifejezetten igényes, pontos koncertvilágításra volt szükség, hosszabb időt töltöttünk az előzetes tervezéssel, programozással, illetve a TIMECODE-vezérlés beállításával.

A zenekar egészen precízen meghatározta a felállást, illetve hogy melyik számban ki és hol játszik. Kaptam egy pontos számlistát (illetve kettőt, mert a dupla koncert délutáni és esti előadásán némileg különbözött a számlista) és egy próbán készült hangfelvételt is. Az együttes a Pink Floyd zenéit szólaltatta meg.

Készítettem egy viszonylag pontos modellt, és elhelyeztem benne a szükséges eszközparkot, illetve a meghatározott felállásban a zenészeket is.

A látványvilág kialakításában a zenekar is tevékenyen részt vett, számonként próbáltuk közösen meghatározni a jellemző hangulatot. (Természetesen igazodva mind a Pink Floyd által meghatározott irányvonalhoz, mind a MŰPA technikai lehetőségeihez.)

Ezek után kezdődhetett a világitás programozása, az egyszerűbb kezelhetőség miatt számonként készült egy jellista, amely tartalmazza az adott szám összes változását. Az előprogramozás csak a virtuális modell használatával készült, az összes fontos paramétert a pult könyvtárain keresztül rögzítettem.

A nagyobb rugalmasság kedvéért a zenészek kiemelését vezérlő potméterek egy makroprogramon keresztül kaptak vezérlést, amelyet az adott szám programja irányított. Vagyis a fő program a makro segítségével behúzza a kívánt szintre a zenészek fényeit, de ehhez kézzel is hozzá lehetett férni, így követve a DVD-felvétel esetleges igényeit.

Az előadások lebonyolítását egy vezérlőprogram látja el, amely a megfelelő sorrendben hívja be az egyes számokhoz tartozó világitási programokat, illetve kezeli a kiegészítő programok vezérlését. (Jellemzően kikapcsolja a még futó effektek lejátszóit.)

Az előadás során a programok egy része TIMECODE-vezérléssel, másik része kézi léptetéssel futott le. Végül több száz világitási jel készült ehhez az előadáshoz, a futó effektek és a kiemelő világitás jeleit is beleszámolva 476 jel.

A produkció színpadra állítására, elsősorban a dupla előadás miatt, igen kevés idő állt rendelkezésre. A teljes rendszer installálása, a szükséges kiegészítők beszerelése elvitte a délelőtti jelentős részét. A világitás korrekciója a paraméterkönyvtárak pontosításával és a zenészek kiemelő fényeinek beállításával telt. A zenekar hangbeállása alatt volt lehetőség a pozíciók ellenőrzésére, illetve a TIMECODE-jel kipróbálására, de a teljes koncert anyagát nem tudtuk már végigpróbálni.

A pontos előtervezés meghozta a gyümölcsöt, a világitási pozíciókon alig kellett korrigálni, a könyvtárakba mentett paraméterek egészen pontosan hozták az elvárt eredményeket. Az első előadásom még érték meglepetések, de az esti előadás már hibátlanul, óriási sikert aratva futott le.



Fotó: Menyő Ferenc

Keep Floydng

Elsősorban színházi környezetben tudjuk alkalmazni a következő programozási technikát. A több fellépővel, de azonos technikai környezetben megvalósuló fesztivál előkészületeire valamivel több idő jut, így van időnk pontosabb program kidolgozására. (Például azért, mert a fixen telepített eszközökre nem kell építési időt számolnunk, illetve egy rendes próbán nézhetjük végig a fellépők műsorszámait)

Készítünk egy minden eszközre vonatkozó, különböző színvilágot megjelenítő színprogramot. (Ez csak az eszközök színparamétereit fogja kezelni, és sok jelből áll.) Készítünk a különböző lámpacsoportokra vonatkozó pozíció- és mozgásprogramot. (Ez is több lépésből állhat, a pozíción kívül a fényerő értékét is rögzíti.) További, kisméretű, néhány lépésből álló programok kezelhetik az egyes csoportok többi paramétereit (gobók, fókusz, zoom, villogások, futófények).

Az így előkészített programokat helyezzük el a pult kezelőfelületein, és mindig az adott szám hangulatához, ritmusához, tempójához igazodó látványvilágot tudunk viszonylag gyorsan előállítani. (A kezelés gyorsítására létrehozhatunk makróprogramokat, amelyek egy gombnyomással teszik elérhetővé a programlisták egy-egy konkrét lépését. Ezt is kitehetjük a kezelőfelületre, így gyorsan tudunk ugrálni a programjaink lépései között.)

Ezt a fajta alapprogramot többféle zenei stílushoz is fel tudjuk használni, sokkal kifinomultabb lebonyolítást tesz lehetővé, de a használata is magasabb felkészültséget igényelhet.

Az igazán nagy koncerteken a látvány kialakítását sem bízzák a véletlenre, komoly előkészítési szakasz után kerül sor a lebonyolításra. Az előkészületek során megtervezik a színpadképet, díszletet, a zenészek és szereplők elhelyezkedését. (Először papírra vetett skicceken, majd pontosabb részletrajzokon, később modellező programokban felépítve.)

A tervezéssel, modellezéssel is több hetet lehet eltölteni, ezután következhet a lámpák és eszközök elhelyezése (még csak a modellező program virtuális terében), majd a különböző számokhoz illeszkedő látványvilág

› kialakítása. Ha sikerül mindenki számára megfelelő látványvilágot kialakítani, akkor megkezdődhet a koncert világítási programjának elkészítése. (Jellemzően még csak a virtuális modell használatával.) Ha a koncert lebonyolításához használni kell valamilyen szinkronizálást, akkor ezt is az előprogramozás során állítjuk be, jellemzően a fő világítási program elkészülte után. Az előkészületek a valós színpad és világítási rendszer megépítésével folytatódnak, itt már a program finomhangolása folyik, a valódi eszközök és környezet felhasználásával.

A fent leírt folyamat a koncert és eszközpark méretétől függően néhány héttől több hónapos időtartamot vehet igénybe.

A koncert lebonyolítása során az előre rögzített program fog precízen lefutni, viszonylag kis mozgásteret engedve a rögtönzéseknek.

Mindhárom esetben komoly feladat hárul a vezérlőpultra, de nem is annyira a pult, hanem az azt kezelő operátor felkészültsége lehet döntő a produkció színvonalának szempontjából. Három fontos paraméter dönthet jó és gyenge koncert között:

- A rendelkezésre álló eszközpark és annak elhelyezkedése.
- A programozással tölthető idő.
- A személyzet felkészültsége.

Ez utóbbi értendő a koncert zenei anyagának ismeretére, a rendelkezésre álló eszközök ismeretére, és természetesen a vezérlő eszközök magas szintű ismeretére is.

A fentiekből következik, hogy az előre leprogramozott előadások lehetnek jobbak.

Erre sajnos a gyakorlatban ritkán van lehetőség, de léteznek a két terület között átfedések. (A második példa lehet ilyen, mert az előre megírt programokat használhatjuk élő koncertvilágításra.)

A színházi környezetben is egyre több könnyűzenei koncert kerül lebonyolításra, reméljük, ez a kis összefoglaló segíthet szélesebb képet nyújtani a felmerülő problémák megoldásaira.

Kiss Péter
MŰPA



Vukán Trio

